Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі: інтэрнэт нам не канкурэнт, а памочнік

18 апреля
Адарья Гуштын, БелаПАН

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі распавёў, чаму на абнаўленне партала бібліятэкі выдаткавалі 200 тысяч долараў, што ён думае пра навабуды, за якімі ўжо нябачна будынку "алмаза" і ці былі спробы скрасці кнігі.

Раман Матульскі. Нарадзіўся ў Львоўскай вобласці ў 1961 годзе. Бібліятэкарам вырашыў стаць па прыкладзе бацькі. У 1979 годзе скончыў бібліятэчнае аддзяленне Самборскай культурна-асветніцкай вучэльні, у 1983-м - Мінскі інстытут культуры. Да паступлення ў інстытут не ведаў беларускую мову, але паспяхова яе вывучыў. Пачынаў працу ў Ленінскай бібліятэцы, пасля вярнуўся ў родны інстытут, дзе дайшоў да пасады дэкана факультэта. З 2003 года - дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Доктар педагагічных навук (2003), прафесар (2006). Жанаты, мае двух дзяцей.

"Спецыялісты лічаць, што 200 тысяч долараў на партал бібліятэкі - невялікая сума" - Раман Сцяпанавіч, нядаўна з"явілася інфармацыя пра тое, што ў Нацыянальнай бібліятэкі будзе абноўлены сайт. Яго распрацоўка каштуе каля 200 тысяч долараў. Гэта сума ўсіх здзівіла. Вы не маглі б патлумачыць, чаму праект каштуе так шмат?
- Інфармацыя ад самага пачатку падавалася некарэктна. Гаворка ідзе не пра змену сайта, а пра змену ўсяго парталу, які ахоплівае некалькі інфармацыйных сэрвісаў. У інтэрнэце шмат тых, хто гатовы крытычна выказацца па любым пытанні. Гэта добра, у нас дэмакратычная краіна. Але трэба ўсё ж звяртацца да спецыялістаў. Дык вось гучалі меркаванні, што гэта невялікая сума за такі аб"ём працы. Нават у каментарах гучала, што гэта ўсяго толькі кватэра ў Мінску.
- Трэба сказаць, нядрэнная кватэра ў Мінску…
- А як вы асабіста лічыце: інфармацыйны рэсурс, які прадстаўляе краіну на ўвесь свет, колькі можа каштаваць?

- Залежыць ад таго, што гэта за рэсурс і якія магчымасці ён будзе прадстаўляць карыстальнікам.

- Справа ў тым, што ўвесь комплекс інфармацыйна-тэхналагічных сістэм ствараўся, калі пачыналася будаўніцтва Нацыянальнай бібліятэкі, а гэта было больш, чым 10 год таму. Тое, што тады здавалася прарывам, за гэты час састарэла. Ніхто з нас не карыстаецца мабільным тэлефонам ці камп"ютэрам, якому 10 гадоў, таму і краіна павінна выглядаць адпаведна. Што павінна быць на партале? Вельмі складаныя рэчы. Напрыклад, электронны каталог. Гэта прыкладна 4,5 млн бібліяграфічных запісаў, кожны з якіх мае прыкладна 100 палёў. На партале таксама працуе зводны электронны каталог ўсіх бібліятэк краіны, электронная дастаўка. Карыстальнік з Беларусі і іншай краіны можа замовіць пэўную літаратуру і пасля онлайн-аплаты атрымаць тэкст у электронным выглядзе. У нас шмат сэрвісаў, я пералічыў толькі некаторыя.

- Ці ёсць ўжо заяўкі ад распрацоўшчыкаў?

- Пра заяўкі стане вядома пасля 28 красавіка. Але я ведаю, што зацікаўленасць ёсць. У мяне была размова з замежнай кампаніяй, якая разглядае гэта найперш як іміджавую працу. Яны гатовыя нават працаваць "па нулях", каб даказаць, што гатовыя рэалізаваць складаны праект. Спадзяемся, што беларускія кампаніі таксама падключацца. Усё ж партал будзе прадстаўляць краіну ва ўсім свеце.

- Удакладню: грошы на праект выдзяляюцца з бюджэта?

- Вядома ж.

- Ці доўга вам давялося чакаць фінансавання? У краіне зараз складаная фінансавая сітуацыя. І на культуры, здаецца, эканомяць найбольш.

- Гэта сродкі дзяржаўнай праграмы "Культура". Мы чакалі, што сродкі будуць выдзеленыя крыху раней. Атрымалі іх зараз. І гэта далёка не ўсё, што нам трэба зрабіць, каб мы адпавядалі сусветнаму ўзроўню развіцця.

"Інтэрнэт не канкурэнт для сучаснай бібліятэкі"

- Некалькі месяцаў таму бібліятэкары з Гродзенскай вобласці звярнуліся з адкрытым лістом да Аляксандра Лукашэнкі. Яны скардзіліся на нізкія заробкі - супрацоўніца з вышэйшай адукацыяй і стажам 30 год атрымлівае ўсяго 2,6 млн рублёў у месяц…

- Пра адкрыты ліст не ведаю, але дыскусія такая вядзецца даўно. Калі паглядзець на рэйтынг Міністэрства працы па сярэдніх заробках, то бібліятэкары, на жаль, у канцы гэтага спісу, побач з сацыяльнымі работнікамі. Былі часы, калі заробкі ў іх былі на адным ўзроўні з выкладчыкамі. Гэта адлюстроўвае ўзровень развіцця нашага грамадства. Шкада, што людзі, якія працуюць з жалезам, зарабляюць больш, чым людзі, якія працуюць з людзьмі. І я не толькі бібліятэкараў маю на ўвазе. У Еўропе нашы калегі лічацца сярэднім класам.

- Мяне здзівіла, што на адным з папулярных сайтаў чытачы пісалі, маўляў, і правільна, нават два з паловай мільёны для бібліятэкараў зашмат. Ледзь не дармаедамі іх называлі: ад прыбіральшчыцы карысць ёсць — яна чысціню наводзіць, а якая карысць ад бібліятэкаркі, якая цэлы дзень сядзіць і дэтэктывы чытае. Такіх водгукаў было даволі шмат. Гэта значыць, што пэўная частка грамадства, прычым прагрэсіўнага, сапраўды так думае. Што бы вы адказалі гэтым каментатарам?
- Мне часам падаецца, што ў людзей, якія пішуць каментары на самых розных рэсурсах, вельмі шмат вольнага часу. І яны мне вельмі нагадваюць бабулек, якія сядзяць каля пад"езда і цэлы дзень пра штосьці размаўляюць. Пра што яны гавораць? Ці гучыць там нешта слушнае? Таму я не думаю, што пералічаныя вамі меркаванні можна аднесці да прагрэсіўных. Так думае пэўная частка грамадства, але не ўсе.
- Тыя, хто так думаюць, наогул не разумеюць, навошта нам сёння бібліятэкі.
- Гэта тое самае, што спытаць, а навошта нам самалёты? Дарагія, падаюць, але дазваляюць хутка пераадольваць адлегласці.Чалавек пакуль не ўмее сам лётаць, таму і вынайшлі самалёты. Так і бібліятэка — чалавеку патрэбна інфармацыя. Наш мозг не здольны захаваць і перадаць інфармацыю ў часе, не перакрывіўшы яе. Таму з"явіліся кнігі і бібліятэкі.
- Але пасля з"явіўся інтэрнэт. Наколькі гэта моцны для вас канкурэнт?
- Увогуле не канкурэнт, а сродак, які дапамагае працы і бібліятэк таксама. Меркаванне, што ўсё ёсць у інтэрнэце, нагадвае анекдот пра двух сяброўак: "Дзе ты бярэш грошы? - У тумбачцы". Усё, што слушнае ёсць у інтэрнэце, з"явілася там з бібліятэк.
Не думаю, што можна сказаць пра Германію, што гэта не інфарматызаваная краіна. Але чатыры гады таму ў цэнтры Берліна Свабодны ўніверсітэт пабудаваў бібліятэку, якая працуе з 6 гадзін раніцы да 12 ночы. І ў дырэктара ёсць толькі адна праблема - як абмежаваць уваход.
Справа ў тым, што ў Еўропе інакш пабудавана сістэма адукацыі. У нас працуе схема, што выкладчык - галоўны. Калі студэнт запісаў ягоную лекцыю, а пасля на экзамене пераказаў, ён здасць іспыт. На Захадзе ж сістэма адукацыі накіравана на самастойную працу. Прынцып такі, што чалавек павінен самастойна шукаць сваю дарогу. І каб знайсці ў гэтай сістэме веды, без бібліятэкі не абысціся. Веды патрэбны не для таго, каб проста здаць залік, а для таго, каб стаць добрым спецыялістам.

"Яшчэ ні адна краіна свету не змагла зарабіць на бібліятэцы"

- У наступным годзе будзе 10 год новаму будынку Нацыянальнай бібліятэкі. Думаю, вы памятаеце, колькі было крытычных заўвагаў, бібліятэка нават трапляла ў рэйтынгі самых вырадлівых будынкаў у свеце. Але апошнім часам усё часцей даводзіцца чуць, маўляў, што гэта такое робіцца: будуюць новы жылы квартал, за якім ужо нябачна бібліятэку.
- Гэта значыць, людзі прызналі будынак бібліятэкі як каштоўнасць.
- Як вы асабіста ставіцеся да навабудаў у гэтым раёне?
- Тое, што Мінск актыўна забудоўваецца, безумоўна, станоўчы факт - горад павінен развівацца. Што датычна будынкаў, якія з"явіліся ўздоўж праспекта, і цяпер засланяюць бібліятэку, вядома ж, адмоўна. Я часта чую ад нашых замежных гасцей нараканні, што па дарозе з аэрапорта ўжо і не бачна Нацыянальная бібліятэка. Як так атрымалася, гэта пытанне да архітэктара горада. Тэрыторыяй за межамі бібліятэкі мы не кіруем і паўплываць на гэта не можам. Хочацца верыць, што гэта была геніяльная задумка

архітэктара, і калі комплекс будзе дабудаваны, наш "алмаз" на яго фоне не згубіцца.
- У цэнтры Дубліна знаходзіцца Бібліятэка Марша, якая стала сапраўдным турыстычным аб"ектам. Не толькі дзякуючы рэдкім кнігам, але і незвычайнаму аб"екту — клеткам, у якіх раней закрывалі чытачоў, каб тыя не скралі дарагія кнігі. У Нацыянальнай бібліятэцы, здаецца, вельмі высокая сістэма бяспекі - кантроль на ўваходзе, камеры ў аўдыторыях. Але ці былі выпадкі, калі кнігі знікалі?
- Такіх выпадкаў не было. Не магу сказаць, што гэта наогул немагчыма, нават банкі рабуюць. Былі адзінкавыя выпадкі, калі ў чытачоў знікалі мабільныя тэлефоны. Але ў нас працуе адлажаная сістэма бяспекі, і злодзеяў вельмі хутка затрымлівалі.
- Раней у бібліятэку часта прыязджалі міжнародныя дэлегацыі, у тым ліку прэзідэнты краін. Але пасля таго, як з"явіўся Палац незалежнасці, здаецца, усе знакавыя мерапрыемствы перамясцілі туды. Або да вас таксама прыязджаюць высокія госці?
- У нас па-ранейшаму праходзіць шмат мерапрыемстваў. Часам нават складана знайсці вольнае памяшканне, усё распісана на месяцы наперад. Але да чэмпіянату свету па хакеі пабудавалі шмат атэляў, якія прапаноўваюць правядзенне бізнэс-мерапрыемстваў, таму канкурэнцыя, вядома ж, павысілася.
- Бібліятэка аказвае платные паслугі. Што прыносіць найбольшы даход?
- Адразу хачу адзначыць, што яшчэ ніхто ў свеце не змог зарабіць на бібліятэцы. Гэта не бізнэс-стуктура, а інвестыцыі, якія вяртаюцца праз пакаленні. Пры гэтым мы, як вядома, аказваем пэўныя платныя паслугі. Найбольшую долю займаюць інфармацыйныя сэрвісы і арганізацыя мерапрыемстваў.
- У Беларусі зараз назіраецца абуджэнне цікавасці да нацыянальнай гісторыі і традыцыяў. Ці маглі б вы назваць некалькі кніг, якія, на ваш погляд, варта прачытаць кожнаму беларусу?
- Я лічу, што кніга - вельмі асабістая рэч. Кожны па-свойму глядзіць на сусвет, і агульнага рэцэпта быць не можа. Вось я толькі скончыў чытаць зборнік Андрэя Федарэнкі "Ціша". Нельга адарвацца: піша пра штодзённыя рэчы, але мова выдатная. Калі раіць, то я проста раю чытаць. Хтосьці кажа, маўляў, пачынаю кнігу і не магу дайсці да канца. Ну, значыць, не твой твор, не зачапіла. Але не трэба спыняцца. "Свая" кніга знойдзе кожнага чытача.